

Аналіз наявних документів свідчить, що у 1949 р. питома вага агентурно-оперативної діяльності з протидії українським націоналістам на території Запорізької області також припадала на переселенців із Західної України або земель, які перебували у складі Польщі. На оперативному обліку перебували близько 30 осіб. Загалом в провадженні було 14 справ-формулярів та 13 справ попередньої агентурної розробки. Станом на 15 серпня 1949 р. серед переселенців вже було заарештовано 18 осіб, з яких 15 – за належність до ОУН [4, 292–502].

Джерела та література

1. Архівний підрозділ Управління Служби безпеки України в Запорізькій області, фонд припинених справ, спр. П-5556, т. 1–2.
2. Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ), ф. 2, оп. 1, спр. 202.
3. ГДА СБУ, ф. 2, оп. 1, спр. 368.
4. ГДА СБУ, ф. 2, оп. 1, спр. 1961.
5. ГДА СБУ, ф. 2, оп. 1, спр. 12644.
6. ГДА СБУ, ф. 2, оп. 94, спр. 6.
7. ГДА СБУ, ф. 2, оп. 95, спр. 58.
8. ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 29.

Хаєцька Олеся

УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ У ЄВРОПІ

Анотація. У статті представлений історичний екскурс для кращого розуміння характеру відносин Польща–Росія–Україна. Російсько-український конфлікт висвітлено як загрозу системі європейської безпеки. В цьому контексті україно-польське співробітництво розглянуто як захисний елемент європейської колективної безпеки. У процесі дослідження були використані такі методи та підходи: системний підхід, який надав можливість розглянути явище, що вивчається як цілісний елемент; а також методи індукції та дедукції, проблемно-історичний метод та метод порівняння, за допомогою якого проаналізовані російсько-польські та україно-польські відносини.

Ключові слова: *Україно-польське співробітництво, система безпеки, україно-російський конфлікт, стратегічне партнерство.*

Abstract. *The article presents historical background for a better understanding of the nature of Poland-Russia-Ukraine relations. The Russian-Ukrainian conflict is highlighted as a threat to the European security system. In this context, Ukraine-Poland cooperation has considered the protective element of European collective security. The following methods and approaches were used in the study: a systemic approach that provided an opportunity to consider the phenomenon of the subject as a whole; and induction and deduction techniques, a problem-historical method, and the method of comparison by which the Russian-Polish and Ukrainian-Polish relations are analyzed.*

Keywords: *Ukraine-Poland cooperation, security system, Russian-Ukrainian conflict, strategic partnership.*

Польсько-українські відносини в останні роки переживають непростий період, тому що перед обличчям російської агресії країни як ніколи мають потребу в тісній підтримці один одного. Але цієї співпраці ще й потребує вся

Європа. Отже, маємо на меті підкреслити важливість України та Польщі як елементів системи безпеки в Європі.

Загалом нинішнє спіробітництво Польщі й України «містить у собі амбітну надмету – сприяти поверненню Європи у свої визначені історією кордони, подолати притаманний другій половині ХХ ст. розкол континенту».

Реальною загрозою для всієї системи європейської безпеки у 2014 р. постала агресивна політика РФ. За цих умов передовим форпостом захисту європейських цінностей і демократичного порядку виступила Україна. Оскільки російсько-український конфлікт має не локальне, а глобальне значення, це свідчить про кризу сучасного стану міжнародних відносин та правових основ їхнього регулювання. За даними Центру Разумкова, до головних викликів, спровокованих російсько-українським протистоянням, належать: 1) руйнування регіональної та глобальної систем безпеки (79 % опитаних); 2) можливість поширення російської військової експансії на інші країни (73 % опитаних); 3) зростання ймовірності застосування сили у вирішенні спорів між державами (59 % опитаних); 4) посилення політико-економічної конфронтації по осі Захід–РФ (36 % опитаних); 5) зниження ефективності міжнародних механізмів запобігання розповсюдженню ядерної зброї (27 % опитаних) [9].

Цілком обґрунтованою є позиція аналітиків про те, що російсько-український конфлікт, безперечно, впливає на сьогодення та вплине на майбутнє ЄС і всієї євроатлантичної Європи. Цей вплив може мати негативні наслідки і призвести до розбіжностей між країнами-членами ЄС щодо економічних, політичних, воєнних засад Союзу. Російська Федерація вже тривалий час намагається послабити та дестабілізувати позиції ЄС, і у такий спосіб посилити власний вплив у європейському регіоні. Найбільш вразливими до кремлівської пропаганди виявилися країни Центрально-Східної Європи. Це і не дивно, оскільки так склалося історично, що Росія має безпосередній вплив в тому регіоні, особливо на Польщу та Україну.

На нашу думку, варто нагадати історичний контекст польсько-російських відносин.

Царство Польське, яке було створене внаслідок Віденського конгресу, мало широку автономію, але під верховною владою Росії. Тобто тогочасна Польща мала власну конституцію, що була однією з найліберальніших в Європі, яка передбачала, зокрема, свободу слова та релігійну терпимість, а також двопалатний парламент (сейм). Царство Польське мало власне законодавство, адміністративну та судову систему, збройні сили, грошову одиницю та митну територію. Проте Главою держави був російський імператор, який і мав титул короля (царя) Польщі. Ось чому і зустрічаємо такі визначення «Королівство Польське – автономна польська держава у складі Російської імперії в 1815–1875 рр.» [10].

Проте, з часом ставлення Росії до Польщі перейшло на новий рівень, від «підпорядкованої» Польща перетворилася на конкурента для РФ. Оскільки вважали, що Польща може, по-перше, почати свою експансію на схід, в ті землі, які тільки в кінці ХVIII ст. були приєднані до Росії і ще не до

кінця русифіковані. По-друге, вона могла потрапити в залежність і стати знаряддям в руках сусідніх держав – Австрії і Німеччини, які можуть використовувати Польщу у своїй грі проти Росії.

Унаслідок російсько-українсько конфлікту посилюється і протистояння між РФ та Заходом, що може призвести до ще більшої поляризації на європейському континенті та початку нової «холодної війни».

Задля виправлення ситуації співробітництво України і Польщі є необхідним. Обидві держави сприймають одна одну як стратегічних партнерів, і таке сприйняття пережило майже тридцять років підйомів у міжнародному середовищі та внутрішньополітичних перетворень обох країн. Позиція двосторонніх відносин між ними продовжує залишатися одним з ключових факторів загальної регіональної стабільності.

Довговічність нинішнього стратегічного партнерства Польщі та України залежить від загального розуміння проблем безпеки в Східній Європі. Незважаючи на те, що Польща і Україна знаходяться в абсолютно різних умовах – Польща є членом ЄС і НАТО, а Україна – ні, – ці дві країни сприймають російський ревізіонізм як значну загрозу. На це вплинула однакова історія бути жертвами могутніх сусідів.

Загалом динамічний розвиток польсько-українського військового співробітництва за останні 20 років був вираженням розвитку добросусідських відносин між країнами, які сприймають одна одну як «дружні» і водночас «основні» для формування «вашої» безпеки.

Також у цьому контексті треба розглянути найяскравіші прояви двостороннього співробітництва:

- співпраця у здійсненні мирно-гуманітарних операцій під егідою ООН та НАТО, прикладом якої є участь польських та українських військ у місії ІФОР та СФОР у Боснії та Герцеговині, і передусім функціонуванні польсько-українського батальйону, що діє з липня 2000 р. у в рамках місії НАТО в Косові (КФОР) [12];

- здійснення з серпня 2003 р. по грудень 2005 р. заходів зі стабілізації ситуації на території Іраку в складі коаліції, що вміщує багатонаціональний відділ Centrum-Południe, який працює у польському секторі відповідальності;

- формування багатонаціональних підрозділів і підрозділів для використання в миротворчих операціях, таких як: польсько-литовсько-український батальйон (проект не реалізовано) та польсько-литовсько-українська бригада, яка створена в Любліні [11].

Існують також інші рівні співпраці, такі як:

- постійні консультації з питань безпеки та оборони, з питаннями щодо підготовки та участі військових контингентів у стабілізаційних та мирних місіях (наприклад, місія ПМК в Афганістані) включно;

- допомога Україні розвивати співпрацю з євроатлантичними структурами безпеки;

- обмін досвідом проведення реформ оборонної системи та збройних сил;

- підтримка співпраці в рамках спільних проектів у сферах досліджень, розробок та впровадження;

- співпраця в галузі управління повітряним простором;

• співпраця, з технічною допомогою у проведенні заходів щодо зміцнення довіри в рамках НБСЄ / ОБСЄ та Договору про відкрите небо включно.

Наслідком співпраці є відмова Польщі від проектів, що завдають шкоди інтересам України (Північний потік та так звана друга гілка трубопроводу Ямал [13]), а також однозначна підтримка, надана українській стороні також на форумі ЄС під час російсько-українських газових конфліктів у 2006 р. [7].

Можна зробити висновок, що співпраця у сфері безпеки – це не лише приклад реального розвитку двосторонніх відносин та співпраці у створенні та зміцненні стабільності Європи, а й здатність використовувати цей аспект відносин для досягнення взаємної вигоди в рамках зміцнення власної національної безпеки.

І пам'ятайте про дві рекомендації, які сформулювали відповідно Ігнасій Дашинський, один із батьків незалежності Польщі в 1918 р., і Збігнев Бжезінський: «Не буде незалежної Польщі без незалежної України». Поляки, пам'ятаючи заповіт батька-засновника сучасної польської державності Юзефа Пілсудського, що без української незалежності не буде безпеки для Польщі, належним чином оцінили героїчні зусилля українського народу. Так чи інакше україно-польське співробітництво має велику силу та успішне майбутнє, і є тим важливим елементом, без якого механізм системи безпеки у Європі не буде функціонувати.

Джерела і література

1. Бабак О. І. Політика Польщі щодо України (кінець 1980-х – 1990-і роки): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02; Ін-т укр. археогр. та джерелознав. ім. М. С. Грушевського НАНУ. Київ, 2002.
2. Васильєв Д., Чекаленко Л. Українсько-польські відносини наприкінці ХХ століття. *Нова політика*. 1998. № 4. С. 13–17.
3. Герасимчук Т. Україна–Польща: стратегічне партнерство. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль: ТДПУ, 2002. Вип. 5. С. 168–174.
4. Горун Д. О. Українсько-польські відносини (1991–1997). Рукопис.
5. Деревянко І. Українсько-польські взаємовідносини у 1918 р. *Пам'ять століть*. 2002. № 2. С. 68–72.
6. Ігнатова О. Образ сучасної України в польському тижневику «Політика». *Вісник Львівського університету. Серія журналістика*. 2004. Вип. 25. С. 499–504.
7. Історія газового конфлікту: Роки незалежності 2009. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2009/01/15/177711/>
8. Николайчук И. А. О сущности гибридной войны в контексте современной военно-политической ситуации. *Проблемы национальной стратегии*. 2016. № 3(36). С. 85–104.
9. Центр разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/>
10. Ясь О. В. Царство Польське. Енциклопедія історії України: у 10-ти т. Т. 10: Т–Я / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2013. 688 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Tsarstvo_Polske (дата звернення: 07.04.2020).
11. Ofi cjalnie został rozformowany 30 września 2010 r polukrbat/
12. Udział w następujących misjach: Misja Sił Implementacyjnych NATO w Bośni i Hercegowinie (IFOR) grudzień 1995–grudzień 1996 r.; Misja Sił Stabilizacyjnych NATO w Bośni i Hercegowinie (SFOR) grudzień 1996–grudzień 1999 r.; Misja Międzynarodowych Sił Wsparcia Pokoju w Kosowie (KFOR) wrzesień 1999 r. –do dziś.
13. Zięba R. Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie, Warszawa, 2010. S. 210–211.